De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 11 Mei 1890. N°. 646.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Van de Genademiddelen.

ZONDAGSAFDEELING XXVI.

En Jezus, bij hen komende, sprak tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.
Matth. 28:18.

V.

Het Sacrament des Doops.

De instelling van den heiligen Doop is een daad der *souvereine* macht.

Voor ons is het anders een vreemde en wondere zaak, dat zoo heilige werking van Gods genade verbonden is aan zoo uiterst eenvoudige vertooning, als het indompelen in of besprenkelen met koud water. Het water is ons zoo gemeen, zoo gewoon, zoo alledaagsch. Elken morgen bij ons ontwaken reinigt het water ons gelaat en onze handen. Schier den ganschen dag gaat, in ons zindelijk Hollandsch huishouden, de reiniging met water door. In water reinigen we onze kleederen. In water al ons huisraad. En zelfs de onderdompeling in het zwem- of badwater wordt veel algemeener dan vroeger. Hoe dan bij zoo algemeen gebruik van het water zoo bijzondere waarde te hechten aan die soms nauw merkbare aanwending van het water bij den Doop? Vooral thans nu de Doop door *besprenging* regel wierd, en dies slechts enkele droppelen waters gebezigd worden, komt dit ons zoo miniem en onbeduidend voor, dat onze geest aan dit eenvoudige niet aan wil. Ook in ons leeft de Naäman's-geest. Had de Heere Jezus veel vertoon makende, saamgestelde en schitterende Sacramenten ingesteld, we zouden er ons er veel gemakkelijker in voegen, Maar dit uiterst simpele en eenvoudige is ons een ergernis. Wat toch heeft die bedruppeling met water uitstaande met onze zaligheid? Is het niet schier kindsch nog aan zulk een besprenkeling te hechten?

Op deze bedenking nu, die van nature uit ons hart oprijst, is maar één antwoord, en dat antwoord is, dat dit aan Gods *vrijmachtige* Souvereniteit stond. *Hij* had hierover te oordeelen, niet wij. En zooals het Hem beliefd heeft, den Doop te verordenen, zóó *is* de heilige Doop. Alleen is er dit nog van te zeggen, dat, overmits alles aan het *geloof* hangt, juist de aard van het *geloof* vorderde, dat het zienlijke zoo weinig mogelijk indruk moest maken, opdat de oefening des geloofs des te overweldigender zou zijn. Doch ook afgezien hiervan is de Souvereiniteit des Heeren de volkomen genoegzame verklaring van dit mysterieus-eenvoudige; en het is dan ook opmerkelijk hoe de Christus vlak vóór de instelling van zijn Doop, de afkondiging van zijn souvereine macht plaatst. Eerst toch sprak hij: *„Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde;"* en nadat hij in deze plechtige woorden zijn *Souvereiniteit* had bekend gemaakt, stelde hij onmiddellijk daarop den *heiligen Doop* in.

De kracht nu van dezen heiligen Doop schuilt hierin, dat de Christus, die ten hemel opvoer, om zijn kerk op aarde met genade te voeden, goed heeft gevonden, sekere bepaalde werkingen van die genade te binden aan bepaalde vormen, die hij aan zijn kerk voorschreef. Hierop hebben wij, overgeestelijke lieden, die we zijn, dan in onze waanwijsheid weer allerlei aan te merken. „Waarom dat binden van een genadewerking aan bepaalde vormen? Christus is toch machtig om ook zonder die vormen zijn genadewerking te doen uitgaan. Is het niet beneden de waardigheid van den Christus, zijn heilige genade aan wat waters of wat broods te binden? Kan de Christus dit wel gemeend hebben? Zijn dienst is een aanbidding in geest en waarheid. En daarom zij het al, dat voor de groote schare zulke vormen noodig zijn, voor wezenlijk geestelijk ingeleide kinderen Gods hebben deze uitwendige vormen geen beteekenis!" Zoo klaagt en mort en murmureert dan ons schijn-vroom hart tegen de heiligste instellingen van den Christus. Een blijk, dat juist het geloof, waarop alles aankomt, in ons nog o, zoo zwak is; en dat we wel verre van onze zielsvreugde in nederige onderwerping aan 's Heeren wil en woord te zoeken, nog altoos het beter willen weten dan onze Middelaar en Heiland.

Wees tegen zoo zondige eigenwijsheid op uw hoede. Immers, in zoo overgeestelijke neiging kondt ge ook wel vragen, waarom God ons niet enkel *ziel* geschapen heeft, en waarom Hij ons behalve de ziel ook nog dat lastige en hinderlijke *vleesch* schonk. Kondt ge ook wel tegenwerpen, dat de Vleeschwording van het Woord niet noodig ware geweest, want dat God door zijn Heiligen Geest toch alle geestelijke werkingen had kunnen doen. En kondt ge even zoowel staande houden, dat wonderen als het veranderen van water in wijn, en het wandelen op de zee, en wat dies meer zij, eigenlijk beneden de waardigheid van den Middelaar waren. Toch wilt ge wel aannemen, dat de Christus zelf vrij wat beter voor de waardigheid van zijn majesteit kan zorgen, dan gij in uw bedilziek peinzen. En het zij u daarom geraden, om, met aflegging van al deze *over*geestelijke en daarom juist zeer *on*geestelijke overleggingen, liever als een gespeend kind stille voor uw Heiland te zijn, en van hem met eerbiedenisse af te luisteren, hoe hij u zijn dienst verordent.

En dan komt de instelling van zijn heiligen Doop in hoofdzaak natuurlijk hierop neer, dat hij, krachtens zijn vrijmachtige Souvereiniteit, *zijn kerk* bevolen heeft, den vorm van het doopen met water in stand te houden, en dat *hij*, krachtens diezelfde vrijmachtige Souvereiniteit, besloten heeft, een zekere bepaalde genadewerking aan deze uitwendige daad van zijn dienaren te verbinden. Dit nu leidt terstond tot de drieledige vraag: 1°. of deze vorm wilkeurig is gekozen; 2°. welke die bepaalde genadewerking zij; en 3°. welk verband er bestaat tusschen dien vorm en die genadewerking.

Op die eerste vraag nu kan terstond *ontkennend* geantwoord. Neen, die vorm is *niet* willekeurig gekozen. Wat we 1 Petr. 3:21 lezen weerspreekt deze gedachte. Daar toch staat van den Doop: „die niet is eene aflegging van de vuiligheid des lichaams, maar eene vraag van eene goede conscientie tot God, door de opstanding van Jezus Christus." Hier wordt dus te kennen gegeven, dat het water deswege in den Doop voorkomt, omdat het in ons gewone leven strekt tot afwassching van de vuiligheid des lichaams. De mensch wordt dus naar lichaam en ziel genomen. Gelijk hij nu vuil kan worden naar het lichaam, zoo ook kan hij bezoedeld worden naar de ziel. En gelijk dit vuil des lichaams door water wordt weggenomen, zoo ook is er een middel om deze bezoedeling van de ziel te verwijderen; en het is op *deze* genadekracht, dat het water als reiniging heenwijst. Het Doopwater heeft dus wel terdege een sprake, een beduidenis, een kracht van aanwijzing. Alle water houdt sprake van reiniging en zuivering in, en zoo ook beduidt het water in den Doop de reiniging en de zuivering van onze ziel. Niet over het lichaam, maar uitsluitend over de ziel wordt in den Doop gehandeld, en nu zegt dat water u, *welke* behandeling van de ziel hier bedoeld wordt, t. w. dat deze behandeling duidt op een wegneming van de bezoedeling waarmee de ziel verontreinigd was.

Hierbij is tweeërlei op te merken.

Vooreerst dit, dat alle bezoedeling uitloopt op den Dood. Reeds na den zondeval is tot den mensch gezegd: „Stof zijt ge en tot stof zult ge wederkeeren", en stof is dan ook de vijand van ons leven. Vervuiling van ons lichaam is stof, dat aan onze huid kleeft. Vervuiling van ons kleed is stof, dat zich in de plooien en zoomen nestelt. Zoo komt het stof alles aantasten. Onze woningen, onze vertrekken, ons huisraad. Zelfs op den weg vervolgt het ons. En wie ooit in zuidelijke streken de schrikkelijke werking van het stof, bij groote hitte en dorheid, heeft ondervonden, weet bij ervaring hoe er in deze macht van het stof iets ligt om ons te doen stikken. Dat stof laat het daar dan ook niet bij. Neen, dat stof dringt in allerlei booze vormen ook in ons lichaam en vooral den laatsten tijd wierd al meer openbaar, hoe dat stof eigenlijk *levend* stof in den vorm van microben en bacteriën is, dat indringt in onze poriën, in ons bloed, in onze longen, in onze ingewanden, en allerlei doodelijke krankheid te weeg brengt. Tot eindelijk de Dood zelf intreedt, en ons doode lichaam aan het stof wordt toevertrouwd, om onder de aarde geheel door dat stof vernield te worden. Het paradijswoord van het stof heeft dus veel dieper zin, dan men gemeenlijk denkt. Het wijst ons op het stof als onzen doodvijand, die eindigen zal met ons te overwinnen. En zie, tegen dat *stof* is nu *het water* het van God geboden tegengift. Water is het wapen dat God ons gaf, om de macht van het stof aan ons lichaam, in ons kleed, in onze woning, en op elk terrein te bestrijden. Water is het ons geboden redmiddel om tegenover dat stof onze reinheid, onzen welstand, ja, ons leven te verdedigen. Water en stof staan tegenover elkander, omdat uit het stof de dood komt, en ons door het water het leven wordt hergeven. Bezoedeling, vervuiling loopt, zoo ze doorwerkt, op den dood uit, en omgekeerd het water heeft de kracht, niet enkel om de vuilheid van ons te vagen, maar ook, om juist daardoor ons leven te redden.

Nu grijpt in het leven onzer ziel hetzelfde plaats. Alleen heet daar *zonde*, wat bij ons lichaam het *stof* heet. Maar overigens doet de zonde van *binnen* juist hetzelfde wat het stof *uitwendig* doet. Ook de zonde ontreinigt, bezoedelt, maakt vuil, en tast het leven zelf der ziel zóó sterk aan, dat ook de *zonde* aan de *ziel* evenals het *stof* aan het *lichaam* den dood brengt. Dit loopt dus volkomen evenwijdig. Lichaam en ziel, elk op hun eigen terrein, hebben een zelfde gevaar te duchten, en voor beide bestaat geen redding, tenzij er een macht optrede die den invretenden en inwoekerenden doodvijand wegneme. Dit nu doet het water voor het lichaam; omdat God in dat water de macht inschiep om het stof te keer te gaan. Had God de Heere nu voor de reiniging der ziel niet evenzoo een machtig redmiddel geschapen, zoo zou de ziel in haar bezoedeling en in haar dood moeten blijven. Maar God schiep dat redmiddel. En gelijk Hij tegen het *stof* het *water* overstelde, zoo wrocht Hij in de geestelijke gave van het *bloed van Christus* een macht, die in *uw ziel* de bezoedeling van den dood kan tegengaan, en die u het leven en de reinheid kan herschenken.

Onzekerheid kan hier dus niet bestaan. Het water is *niet* wilkeurig gekozen, maar om zijn beduidenis in het zienlijke en uitwendige leven. Omdat ziel en lichaam saam *den mensch* maken, ligt in onzen eigen persoon de band die ziel en lichaam noodzakelijk saamverbindt. Dit is oorzaak, dat het lichaam beeld van de ziel, en de ziel beeld van het lichaam is, en dat dus ook hetgeen voorvalt met het lichaam, *zekere gelijkheid* vertoont met hetgeen omgaat in de ziel. Zelfs missen we een eigen taal om uit te drukken wat er met de ziel gebeurt, en zijn we daarom genoodzaakt, al wat de ziel aangaat, uit te drukken met woorden en beelden, aan het lichaam ontleend. We spreken van een *warm* hart, een *koude* ziel, een *frisschen* geest; natuurlijk alles eigenschappen, ontleend aan hetgeen we aan ons lichaam waarnemen. In de keuze van het water, als voertuig en vorm voor een werking die op de ziel gaat, ligt dus niets vreemds. Het is taal in beeld. Ge ziet *water*. Water doet u aan *reiniging* denken. En ge weet dat hier niet bedoeld wordt een reiniging van het *lichaam*, en dat dus *moet* bedoeld zijn, een reiniging van *de ziel*.

Moeielijker is de zoo gewichtige tweede vraag te beantwoorden: Welke *bepaalde genadewerking* door Christus' souvereine instelling aan dezen uitwendigen vorm van het Doopwater verbonden is. Voor dit punt verzoeken we dan ook zeer bijzonderlijk de aandacht onzer lezers, omdat juist op dit punt zoo schromelijk misverstand bestaat. Waar dit aan ligt zal u duidelijk worden, zoo ge even indenkt, dat het Doopwater beeld kan zijn, zoowel van een genadewerking, die *voorafging* aan den Doop, als van zulk eene die *bij* den Doop zelf plaats heeft; of ook eerst *later* op dien Doop volgde. Men kan een beeld of symbool, gelijk het Doopwater ongetwijfeld is, beeld laten zijn van iets in het *verleden*, in het *heden* of in de *toekomst*. Dit kan voor niemand onduidelijk wezen; en evenmin zal het tegenspraak vinden, dat men in onzen tijd den Doop bijna algemeen zóó opvat, als sloeg het Sacrament des Doops uitsluitend op een genadewerking *in de toekomst*.

Men zegt dan tot zichzelven, in min of meer bewuste woorden: „Ja, waarlijk, de heilige Doop beeldt af de afwassching onzer zonden door het bloed van Christus. Bedien ik nu den Doop aan een jong kindeke, dan spreekt het vanzelf, dat er in dit kindeke nog geen genade werkt. Het ligt ook in den aard der zaak, dat er op dat oogenblik zelf van den Doop geen genade naar zulk een jong wicht in de ziel kan uitgaan. En er blijft dus niet anders over, dan dat de Doop doele op de mogelijkheid, dat ook dit kindeke bij het opwassen tot bekeering kome en alsoo deel aan de reiniging der zonden erlange. Nu doet, zoo gaat men dan voort, de Doop zelf hieraan wel niets af noch toe; maar de Doop is dan toch een plechtigheid, die de ouders opwekt om hun kinderen Christelijk op te voeden, die op later leeftijd dikwijls voor die kinderen zelf een prikkel is om naar Jezus te gaan vragen; en die in de gemeente de verplichting, om het Evangelie in eere te houden „telkens verlevendigt."

Zoo en niet anders wordt thans in den regel de Doop opgevat; en zoo moet hij opgevat worden, door een ieder die drijft op de gangbare opinie zonder het wezen van het Sacrament zelf in te denken en terug te gaan tot de bron der Heilige Schrift, en tot de kostelijke uitlegging van die Schrift, die in den loop der eeuwen door den Heiligen Geest aan de kerk is gegeven. Hiertegenover echter stellen wij de welbewuste verklaring, dat een iegelijk die alzoo den heiligen Doop opvat, *den Doop als Sacrament prijsgeeft en vernietigt*. Dit wordt niet uit hoogheid gezegd noch om anderen hard te vallen. Ook schrijver dezes toch heeft zelf jaren lang geen andere voorstelling gehad, zoolang ook hij nog teerde op de heerschende meeningen. Het is dan ook volstrekt niet vreemd, dat bijna ieder thans zoo denkt, en daar vrede mede neemt. Maar wel wordt het hoog tijd, dat we in de kerke Gods het besef en het bewustzijn verlevendigen, dat onze heilige Doop iets heel anders, iets veel heiligers, iets veel hoogers is, dan wij er in onze laag drijvende overleggingen van gemaakt hebben. Onze vaderen waren in dit opzicht veel rijker en gelukkiger. Zij bezaten nog het werkelijk inzicht in de *geestelijke* beteekenis van den Doop. En we hebben dan ook niets te doen dan van de valsche meeningen die allengs inslopen tot de warme en cordate taal van onze Gereformeerde vaderen terug te keeren, om zeer spoedig weer in het rijk genot van de echte en ware Doopsbeschouwing te zijn.

Aarzele dan toch niemand, om de schaduwachtige en onware beschouwing, waarin ook hij, half onnadenkend, opgegroeid is, weer ijlings voor de echt Gereformeerde beschouwing onzer vaderen uit te ruilen. Immers dit is toch volkomen duidelijk, dat al wat men tegenwoordig van de opvoedende kracht van den Doop vertelt, eenvoudig onwaar is. Het is, enkele uitzonderingen daargelaten, *niet* waar, dat de Doop de opvoeding beheerscht. Het is evenmin waar, dat de Doop zoo machtig bij het opwassen prikkelt, om tot Jezus te gaan. En het is evenmin waar, dat de Doop de gemeente zoo levendig de waarheid van het Evangelie op het harte bindt. Juist omdat men den Doop uitgehold heeft en er alle reëele beteekenis aan heeft ontnomen, *kan* de Doop die werking niet meer hebben. En al geven we volmondig toe, dat de Doop wel terdege ook de strekking *moet* hebben, om de opvoeding te heiligen, om de conscientie op Christus te richten en om de gemeente haar geloofsinhoud voor oogen te stellen, zoo houden we juist met het oog hierop staande, dat deze drievoudige vrucht van den Doop dan eerst komt, en dan eerst komen kan, als ge eerst den Doop weer als Sacrament verstaat en eert in zijn wezenlijke beteekenis.

En vraagt ge, welke dan nu die wezenlijke beteekenis zij, dan luidt ons antwoord, dat het wezenlijke van het Sacrament altoos hierin gelegen is, dat *op het oogenblik zelf* van den heiligen Doop of van het heilig Avondmaal, er tweeërlei daad plaats grijpe, de ééne *op aarde* door den Dienaar, die het Sacrament bedient, en de andere door Christus *uit den hemel*, die het Sacrament heeft ingesteld. Eerst waar deze *beide* werkingen bij elkaar komen en ineensluiten, is de werking van het Sacrament aanwezig, en zoo dikwijls deze werking uit den hemel de toedienen van den Sacramentsvorm op aarde *niet* verzelt, is het Sacrament niet aanwezig, maar slechts een schijnvorm. Dan is én uw Doop én uw Avondmaal een lamp zonder licht, een haard zonder vuur, een

---

De martelaren.

XIII.

LODEWIJK DU BERQUIN.

(Slot.)

Maar daar wilde Berquin niet van weten. Hij ging den strijd tegemoet. Van dit oogenblik dateert de verkoeling in de vriendschap tusschen Erasmus en den martelaar. Toch had Erasmus gelijk gehad, toen hij hem gewezen had op het gevaar van zulke vijanden als de Sorbonne en de Roomsche geestelijkheid. Door Berquin in de engte gedreven, sloten zij zich aan elkaêr, zoodat het aan de verenigde krachten gelukte Berquin in staat van beschuldiging te stellen. De godgeleerden der Sorbonne verzochten een gerechtelijk onderzoek tegen hem. De bisschop Dupont en Louise van Savoye ondersteunden dit verzoek, en de koning droeg met den Paus dezen last op aan twaalf rechters, op één na allen mannen, zwak genoeg om voor Romes wensch te bukken. Tegen Berquin's persoon was niets in te brengen. Zijn levenswandel was onberispelijk, zijn karakter beminnelijk. Wat had hij dan toch gedaan? De rechters begonnen Berquin's inkerkering te eischen. Deze zocht de hulp van Margaretha bij den koning, welke hem verleend werd. Eenigen tijd baatte dit; maar eindelijk werd de »geleerdste der edelen", zooals men hem noemde, gevangengenomen. Weinig vermoedde hij, dat dit geschieden zou. In den kerker gebracht, bedacht hij, dat op zijn kamer boeken lagen, die Rome veroordeeld had. »Dat zal mij kwaad berokkenen," dacht de gevangene. Een list dus bedacht. Een zijner knechten moest hem dagelijks bezoeken, om zijne bevelen te hooren. Dezen gaf hij een brief mee voor een Evangelischen vriend, de vraag bevattende orde op de boeken te stellen. »Mijn leven hangt er van af," riep Berquin den knecht toe. Deze werd door die woorden onttoerd. Bevend ging hij weg. Hoe verder hij kwam, des te benauwder werd hij. Eindelijk beving hem een hartflauwte en viel hij ter aarde. Voorbijgangers staken de reddende hand naar den ongelukkige uit Iemand maakte zelfs zijne kleederen los. Daar valt een brief uit. Hij leest hem en roept uit: »Menschen, 't is een ketter. Dat bewijst deze brief." »Geef mij hem," vraagt een der omstanders, »ik zal hem bezorgen aan den beroemden prediker van de straat St. Jacques, die dezen middag bij mij komt eten!" Hij krijgt den brief, en eer de maaltijd begonnen is, heeft de bedoelde prediker den brief reeds, ja is deze met zijn onschatbaar bewijs van Berquin's schuld bij Beda gekomen. De rechters krijgen daarna den brief en bevelen op grond ervan Berquin's nauwere opsluiting.

Van toen af scheen Berquin's zaak hopeloos. Den 16en April 1529 was het onderzoek geëindigd en het vonnis geveld. Hij werd veroordeeld, omdat hij het »met de sekte van Luther gehouden en slechte boeken tegen de majesteit Gods en zijne roemrijke moeder gemaakt had." De straf was: om met ontblootten hoofde, eene toorts in de hand, op het groote paleis tot God, den koning en het gerecht om genade te roepen; op de Place de Grève zijn boeken te zien verbranden; in de kerk Notre Dame voor God en de maagd Maria zich te verootmoedigen, de tong te laten doorsteken en eindelijk levenslang opgesloten te worden zonder een boek te lezen of een letter te schrijven. Berquin, dit vonnis hoorende, riep: »Ik beroep mij op den koning." Doch dit wilden de rechters juist voorkomen. Zij dreigden met de doodstraf, indien hij zich niet dadelijk onderwierp aan het geslagen vonnis. Ja, een der rechters, Budé, die niet mede bewilligd had in den raad der elven, een vriend van Berquin, kwam bij dezen in de gevangenis en smeekte en bad hem toe te geven. Hij zou er met vergiffenis vragen afkomen, zei Budé, en dat kon hij wel doen. De edelman bood lang weerstand. Eindelijk bezweek hij. Ja, dit kon hij toegeven! Budé vloog naar de andere rechters en vertelde, dat de gevangene toegegeven had. Toen hij echter terugkeerde bij Berquin, was deze weer door den Heere van zijne dwaling teruggebracht »Ik zal niets terugtrekken," zeide hij tot Budé.

De andere rechters juichten over dit besluit; want nu konden zij hun tweede vonnis aan hem uitvoeren, nl. hem levend te verbranden, na hem op de Place de Grève geworgd te hebben. Opdat de koning, wiens tusschenkomst Margaretha had ingeroepen, niet meer het vonnis zou kunnen wijzigen, werd bepaald, dat het denzelfden dag zou worden uitgevoerd.

't Was de 22ste April 1529. Berquin had lang tot God gebeden en Hem gevonden. Vrede woonde in zijne ziel. Daar traden de beambten van het parlement bij hem binnen. Begrijpende wat zij wilden, ging hij hen dadelijk achterna. De halsrechter en zijne dienaars namen hem over. Tegen het middaguur vormde zich de stoet, die Berquin naar de strafplaats zou leiden. Hij was gekleed in een fluweelen overkleed, kleederen van satijn en damast en gouden schoenen. De koning des hemels had hem ter bruiloft genood. Een ellendig karretje trok hem langzaam naar de gerechtsplaats. Daar gekomen verliet hij de kar, en betrad het schavot. Het vonnis werd gelezen. Daarna moest Berquin nog wat zeggen. Doch nauwelijks was hij begonnen, of daar begonnen eenige tevoren gehuurde mannen te schreeuwen. Berquin zweeg. Een monnik naderde hem en trachtte hem van zijne belijdenis af te trekken. Doch Gods genade verheerlijkte zich in de standvastigheid zijns dienstknechts. Eindelijk zweeg de monnik en de beul trad toe. Berquin boog hem het hoofd; de scherprechter sloeg hem het koord om den hals en verworgde hem. Het lijk werd in de vlammen geworpen. Hier en daar zag men tranen vloeien. De vromen troostten zich echter met de gedachte: »Slechts door het kruis zal Christus in dit koninkrijk (Frankrijk) zegevieren."

DE GAAV FORTMAN.